

M.J. van Lieburg

APPARAAT VOOR DE GESCHIEDENIS DER VERPLEEGKUNDE

De geschiedenis der verpleegkunde kan -hoewel onderdeel van de geschiedenis der geneeskunde in algemene zin- om verschillende redenen als afzonderlijke historische discipline worden beschouwd.

Over deze discipline en het desbetreffende onderzoek zie:

Austin, Anne L., "The Historical Method in Nursing", *Nursing Research* 7(1958), 4-10 (overgenomen in het reader-gedeelte van deze *Handleiding*).

Christy, Teresa E., "The Methodology of Historical Research: A Brief Introduction", *Nursing Research* 24(1975), 189-192.

In dit overzicht van enkele belangrijke studies over de geschiedenis der verpleegkunde ligt het accent op de monografieën. Een uitvoeriger overzicht van de tijdschriftliteratuur is te vinden in de bibliografische naslagwerken, die vermeld staan in het hoofdstuk "Op zoek naar medische historische literatuur" (deze *Handleiding*, p.23); een overzicht van de in Nederland verschenen literatuur en de publikaties betreffende de nederlandse verpleegkunde-geschiedenis zal eind 1981 verschijnen als documentatie-uitgave van de Werkgroep Geschiedenis der Verpleegkunde.

Als aanvulling op de genoemde bibliografische naslagwerken kunnen gebruikt worden:

Chaff, Sandra L. (ed.) a.o., *Women in Medicine. A Bibliography of the Literature on Women Physicians*, (Metuchen, New Jersey and London: The Scarecrow Press, 1977).

Thompson, A.M. (ed.), *A Bibliography of Nursing Literature 1859-1960, with an historical introduction*, (London: Library Association, 1968).

Hand- en leerboeken

Nutting, Adelaide M. and Lavinia L. Dock, *A History of Nursing*, (New York: Putnam, 1907-1912) 4 vols.

Het klassieke, hoewel verouderde, leerboek geschiedenis der verpleegkunde.

Dock, Lavinia L. and Isabel M. Stewart, *A Short History of Nursing, from the earliest times to the present day*, (New York and London 1938) 4th ed.

Een gecompromeerder en beter leesbaar overzichtswerk dan Nutting-Dock.

Seidler, Eduard, *Geschichte der Pflege des kranken Menschen*, (Stuttgart: W. Kohlhammer, 1966) 3. Aufl.

Voortreffelijk boek, dat de geschiedenis van zowel de geneeskunde als de verpleegkunde in beeld brengt. Voor de 19e eeuw ligt het accent sterk op de Duitse ontwikkelingen. Bevat een goede literatuurlijst.

Bullough, Bonnie and Verne L. Bullough, *The Emergence of modern Nursing*, (New York and London: Macmillan, 1965) 3. Aufl.

Naast Seidler een uitstekend leerboek met uitvoerige literatuuropgave. Voor de periode na 1850 ligt het accent op de Amerikaanse geschiedenis.

Seymer, Lucy Ridgely, *A General History of Nursing*, (New York: Macmillan, 1933).

Shryock, Richard H., *The History of Nursing*, (Philadelphia and London: W.B. Saunders, 1959).

Evenals Shryock's *The Development of Modern Medicine. An Interpretation of the Social and Scientific Factors involved*, (Madison: The University of Wisconsin Press, 1979) een goed overzicht vanuit een breed algemeen- en sociaal-historisch gezichtsveld.

Abel-Smith, Brian, *A History of the Nursing Profession*, (London: William Heinemann, 1975) 5th ed.

"This is a study of the "politics" of general nursing from 1800 onwards. It concentrates on the structure of the profession, on recruitment, on terms and conditions of service ...".

Bauer, Franz, *Geschichte der Krankenpflege, Handbuch der Entstehung und Entwicklung der Krankenpflege von der Frühzeit bis zur Gegenwart*, (Kulmbach: E.C. Baumann, 1965).

Met grote voorzichtigheid te gebruiken; voor met name de recente geschiedenis wel bruikbaar.

Dolan, Josephine A., *History of Nursing*, (Philadelphia: W.B. Saunders, 1968).

Vanaf de 13e druk (1973) onder de titel: *Nursing in Society; a historical perspective*.

Sterk Amerikaans accent; goede "reference readings" bij de verschillende hoofdstukken.

Nederlandse overzichtswerken

Vernède, C.H., *Geschiedenis der Ziekenverpleging*, (Haarlem: Bohn, 1927).

Is gebaseerd op Nutting en Dock (zie hiervoor), bevat veel onnauwkeurigheden, maar kan ter oriëntatie nog altijd worden aanbevolen.

Meyboom, F., *Grepen uit de geschiedenis van zorgen en verzorgen*, (Amsterdam/Brussel: Agon Elsevier, 1970).

Meij-de Leur, A.P.M. van der, *Van Olie en Wijn; Geschiedenis van verpleegkunde, geneeskunde en sociale zorg*, (Amsterdam/Brussel: Agon Elsevier, 1971).

Thematisch opgezet overzicht: "Rondom het kraambed", "Het kind", "Het ziekenhuis door de eeuwen", "Gezondheidszorg buiten het ziekenhuis", "Van priesteres tot verpleegkundige" en "Historie van de helende meesters".

Confessionele ziekenverpleging

Haeser, Heinrich, *Geschichte christlicher Kranken-Pflege und Pflegerschaften*, (Reprint Bad Reichenhall: Rudolf Kleinert, 1966).

Goltz, Eduard von der, *Der Dienst der Frau in der christlichen Kirche*, (Potsdam, 1914) 2. Aufl.

Uhlhorn, G., *Die christliche Liebestätigkeit*, (Stuttgart, 1882-1890) 3 Bde.

Philippi, Paul, *Die Vorstufen des modernen Diakonissenamtes 1789-1848*, (Neukirchen, 1966).

Rode Kruis

Gurlt, Ernst Julius, *Zur Geschichte der internationalen und freiwilligen Krankenpflege im Kriege*, (Reprint Walluf bei Wiesbaden: Martin Sändig, 1972).
Zeer gedetailleerd overzicht betreffende periode tot 1815.

Aynes, Edith A., *From Nightingale to Eagle: An Army Nurse's History*, (New Jersey: Prentice Hall, 1973).

Voor Nederland:

Verspyck, G.M., *Het Nederlandsche Roode Kruis (1867-1967)*, (Nijkerk: G.F. Callenbach, 1967).

Zie verder het "Apparaat" in deze *Handleiding*, p.15 , onder: Militaire geneeskunde.

Vroedvrouwen/Kraamverpleegkunde

Gubalke, Wolfgang, *Die Hebamme im Wandel der Zeiten*, (Hannover, 1964).

Zie verder het "Apparaat" in deze *Handleiding*, p. 15, onder: Verloskunde.

Ziekenhuiswezen

Jetter, Dieter, *Grundzüge der Hospitalgeschichte*, (Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1973) en

Jetter, Dieter, *Grundzüge der Krankenhausgeschichte (1800-1900)*, (Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1977).

Kort, maar duidelijk overzicht met accent op de bouwgeschiedenis.

Thompson, John D. and Grace Goldin, *The Hospital: a social and architectural history*, (New Haven: Yale University Press, 1975).

Van de geschiedenis der nederlandse ziekenhuizen is een bibliografisch overzicht in bewerking bij het Medisch Encyclopedisch Instituut.

Standaardbiografieën (internationale personen)

Woodham-Smith, Cecil, *Florence Nightingale*, (New York: McGraw-Hill, 1951).

Bishop, W.J. and Sue Goldin, *Bio-Bibliography of Florence Nightingale*, (London: International Council of Nurses, 1962).

Coste, Pierre, *The Life and Works of Saint Vincent de Paul*, (London: Oates and Washborne, 1934) 3 vols.

Sticker, Anna, *Theodor Fliedner. Von den Anfängen der Frauendiakonie*, (Neukirchen, 1959) 2. Aufl.

Internationale organisaties

Bridges, Daisy C., *A History of the International Council of Nurses, 1899-1964*, (Philadelphia: J.B. Lippincott, 1967).

Blunck, Helene, *Die Weltbündel der Krankenpflegerinnen*, (Hannover, 1949).

Psychiatrische verpleegkunde

Ackerknecht, E.H., *Kurze Geschichte der Psychiatrie*, (Stuttgart: F. Enke, 1967).
Hoewel niet strikt verpleegkunde, toch aanbevolen ter oriëntatie.

Kramer, F., *Geschiedenis van de zorg voor geesteszieken*, (Lochem: De Tijdstroom, 1969).

Zeer beknopt overzicht, voor een eerste oriëntatie. Eenzelfde karakteristiek geldt voor:

Baar, J., *Zin en Waanzin, beknopte geschiedenis van de psychiatrie*, (Leiden: Spruyt, Van Mantgem & De Does, 1980).

Zie verder het "Apparaat" in deze *Handleiding*, p. 15, onder: Psychiatrie.